

אשר להם. ונאמר שאם היתה [הכוונה]⁶⁶ בזה הענין לברור הבלתי נאותים מהנאותים היה זה הספק מחויב מזה הצד. אלא שאתה לא תמצא שהתירה התורה הנשואים מהשרצים על הארץ באכילה, אך מנעה אותם כלם*. והנה ברורה התורה היותר שלמי הבריאה* באלו השרצים לזה הדין שזכרה, רוצה לומר לטומאה. והשאר אינם מטמאין להיותם חסרי הבריאה. ולזה תמצא שכל אלו המינים הנזכרים פה מהשרצים הם הולכים על ארבע כמשפט הבעל חי השלם. וכבר תמצא שכבר המשיכה התורה זה הענין בדבר הטומאה. ר"ל שכל מה שהיה הבע"ח יותר שלם* היתה נבלתו יותר חזקת הטומאה* מכל הנבלות. ואחריה נבלת הבהמה והחיה* ואחריה נבלת השרץ השורץ על הארץ*. והנה בעופות הטמאים והדגים ובחגבים לא זכרה התורה טומאה לחסרון יצירתם⁷⁶. וכן הענין בזה המקום. רוצה לומר שלחסרון יצירת שאר השרצים לא זכרה התורה בהם טומאה. ולזה נשתתפו כל השרצים השורצים על הארץ בענין האסור באכילה להיותם כלם בלתי נאותים למזון.

כל הנוגע בהם במתם יטמא עד הערב. אמר "במתם" לפי שהם לא יטמאו אלא בהיותם לחים, אבל אם יבשו באופן שאין בהם כח לשוב לחים* לא יטמאו⁷⁷. ולזאת הסיבה לא יטמאו עצמות השרץ וצפורניו⁷⁸ וגידיו⁷⁹ ועורו⁸⁰ במה שהיה מהם שימצא לו עור יבש*. והנה אלו השרצים אינם מטמאים במשא⁸¹, ובזה האופן היתה נבלתם למטה מנבלת לב בהמה*. וכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמא. לפי מה שאמר "מהם" למדנו שאבר מן החי הפורש מהם הוא יהיה טמא גם כן⁸². אלא שהוא יהיה טמא כשיהיה כליי*, רוצה לומר שיהיה בו בשר גידים ועצמות⁸³, כמו הענין בכללות השרץ. וזה הדין גם כן ינהג בנבלת בהמה⁸⁴ כי אמר "מנבלתם"⁸⁵. ובכלל הנה האבר שבוזה התאר מתיחס לכללות הבעל חי, כי יש בו ריבוי המתדמי החלקים* ובו כח שומר מציאותו. ואין בכללות הבעל חי כח להחליף זה האבר כשהוסר. ולזה יקרא כמו זה האבר "נבלה" ודינו דין הנבלה, ובלבד שיהיה באבר ההוא כח לשמור מציאותו. ולזה אם לא היה [בו] בשר כדי להעלות ארוכה לחי* אינו מטמא⁸⁶. והוא מבואר שהבשר הפורש מן החי אינו ראוי שיקרא נבלת החי ההוא משני צדדין. הצד האחד שכבר יתכן שיחליף הבעל חי הבשר ההוא

76 ע' בפירוש רבנו בראשית א, כ. 77 נדה נו, א. 78 תר"כ פרק י"ב. — רמב"ם פ"ד מאה"ט ה"ח. 79 רמב"ם שם. 80 חולין קכב, א-ב. — רמב"ם שם. 81 כלים פ"א משנה א. 82 תר"כ פרשת ו, א. 83 תר"כ שם, ג. 84 רמב"ם פ"ב מאה"ט ה"ג. חולין קכת, ב. 85 פס' כה. 86 רמב"ם שם פ"ד ה"ב — חולין קכה, א (כ"מ).

מנעה אותם כלם. באמרה (פסוק מא): "וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא, לא יאכל". — רמב"ם פ"ב ממ"א ה"ו. שלמי הבריאה. ע' שבת קז, א דשמנה שרצים יש להן עורות ושאר שקצים ורמשים אין להם עורות. וע' תוס' שם ד"ה הצדן. יותר שלם. והוא האדם. חזקת הטומאה. טומאת מת, המטמאה במגע ובמשא ובאהל והמתטמא ממנו הוא אב הטומאה ומטמא טומאת שבעה. נבלת הבהמה והחיה. המטמאה במגע ובמשא, טומאת ערב. השרץ השורץ על הארץ.

המטמא במגע ואינו מטמא במשא. לשוב לחים. לחזור ללחותם. מהם — ממיני השרצים — שימצא לו עור יבש. ולא חשיב כבשר (והם החלד והעכבר והצב והתנשמת), אבל יש מהם שעורם רך וחשיב כבשרם — חולין קכב, א. מנבלת בהמה. המטמאה אף במשא, כדלעיל פס' כה. כשיהיה כליי. מעין הבע"ח בכללו (ע' פיהמ"ש להרמב"ם ספ"א דאהלות). המתדמי החלקים. חלקים זהים. כדי להעלות — בו — ארוכה לחי. שנשאר בו בשר בשיעור שיהיה האבר יכול — אם היה מחובר לשרץ

ולא יחסר אבר בעבורו* ולזה לא יתכן שיקרא "נבלתו". והצד השני שאינו דומה לכללות הבעל חי ההוא כשהיה בו ריבוי המתדמי החלקים, כאילו תאמר בשר וגידים ועצמות*. והנה שיעור נבלת הבהמה הוא כזית⁸⁷, לפי שסמך* טומאתה לאכילתה. אמר⁸⁸ "מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו". וכבר התבאר בשרשים הכוללים⁸⁹ ששיעור האכילה הוא כזית [כי] לא יבלעו יחד בבית הבליעה יותר מכזית, לפי הנהוג באכילת אדם. ואמנם בשרצים לא סמך טומאתם לאכילתם, כי אין בהם דבר יהיה ממנהג האדם לאוכלו ואף אם לא היה בעל דת. ולזה יהיה שיעור טומאתו שזה לשיעור [ה]אבר היותר קטן שבהם והוא כעדשה⁹⁰, לפי מה שהתבאר בחפוש. ר"ל באבר שהיה בו בשר וגידים ועצמות באופן שיהיה ראוי שיקרא ["שרץ"] לבדו. וזה האבר הוא מקצת השרץ, שהוא ככלו*. וגם כן הנה מפני שהיו אלו השרצים נאכלים לחיות קטנות הגוף מן האדם, כאילו תאמר שהעכבר יאכלהו החתול. הנה אולי הנהוג מאכילת אותו הבעל חי יחד בבית הבליעה אינו יותר מכעדשה. כי אולי יחס גודל העדשה אל גודל הזית הוא יחס קטן הגוף ההוא לאדם. וגם כן אפשר שלמדנו זה השיעור מיחס זה השרץ אל הבהמה והחיה ממוצעת הגוף, כי הוא אולי הוא כיחס העדשה אל הזית. והנה זה השיעור מקובל איש מפי איש עד משה רבנו⁹¹. ולפי שסמך דין טומאת הנבלה לאכילתה למדנו מזה שכאשר נפסלה מלאכול והבאישה ביותר אינה מטמאה⁹². וכן הענין בשרץ⁹³, כי טומאתו יותר קלה.

מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. למדנו שאלו הכלים כלם יש להם בית קבול⁹⁴ כמו השק, העשוי לשאת בו הדברים ולהשימם בו. אלא שזה הכלי קבול יהיה מעץ או מבגד. והוא הנעשה מצמר או פשתים⁹⁵ או משי⁹⁶ או קנבוס. ופעם מעור ופעם משער העזים והחזיר וזנב הפרה ומה שידמה להם והוא הנקרא שק⁹⁷. ולמדנו מזה שראוי שיהיה זה הכלי מטלטל מלא וריקן, כמו הענין בשק ואז ינהג בו זה הדין⁹⁸. וגם כן מפני שהבגד והעור והשק עשויים לפי הנהוג מבעלי החיים הגדלים ביבשה, למדנו מזה שאין הדין נוהג אלא כשהיו מבעלי החיים הגדלים ביבשה, לא מסוג המעופף והשח⁹⁹. וגם כן מפני שהבגד והעור והשק הם כלים עשויים מהמותר הארצי* אשר בבעל חי ההולך, שישתמש בו הטבע לתועלת. הנה נלמד מזה שכן הדין בכלים העשויים מעצמות הבעל חי ההולך והקרנים והטלפים¹⁰⁰, כי היותם בבעל חי הוא מזה המותר גם כן וכבר ישתמש בהן הטבע לתועלת מבואר. ויתחייב מאמרו "כלי עץ או בגד וגו' וכל כלי חרש וגו'"

87 רמב"ם שם פ"א ה"א. 88 לעיל פס' ח. 89 המקום השביעי. 90 תו"כ פרק ז, ו. חגיגה יא, א. 91 תוספתא מקראות ה, ג. — פיהמ"ש להרמב"ם פ"ז מכלים משנה י"ב. תוס' נדה נו, א ד"ה אי. (וע' מג"ח קנט ד"ה ושיעור). 92 רמב"ם פ"א מאה"ט הי"ג-יד. 93 רמב"ם שם פ"ד הי"ב. 94 כלים פ"ב משנה א. 95 שבת כז, א. 96 תו"כ פרק ח, ד. שבת סד, א. 97 תו"כ פרשתא ו, ה. חגיגה כז, ב. 98 תו"כ שם, ט-י. כלים פ"ז, מ"ג-יד. 99 חולין כה, ב.

החי — להבריא ולהתרפא על ידו. ולא יחסר אבר בעבורו. וא"כ אין כאן מיתה כלל, כמש"א בתו"כ (פרשתא ו, ג): מה מיתה שאין לה חליפין אף אבר מן החי שאין לו חליפין, דברי ריה"ג. בשר וגידים ועצמות. כרבי (שם): מה השרץ בשר גידים ועצמות אף אבר מן החי כברייתו, בשר גידים ועצמות. לפי שסמך וכו'. ובתו"כ (פרשתא י, ז. נדה מב, ב) לפי לה מסמיכותא דלקמן: "הנגע בנבלתה וגו'".

והאכל מנבלתה" — ליתן שיעור לנוגע ולנושא, מה אוכל בכזית אף נוגע בכזית. שהוא ככלו. וכמש"א בתו"כ (פרק ז, ו. חגיגה יא, א): ...שיגע במקצתו שהוא ככלו, שיעור חכמים בכעדשה וכו'. והא דמשער לה רכנו באבר הקטן שבהם, לכאורה היינו כר' יוסי ברי' (שם) דאמר כזנב הלטאה (וכראב"ד שם: איזהו מקצתו שיש בו חיות בכלו, הרי אומר זו זנב הלטאה). מהמותר הארצי.

שתהיה מלאכתו נגמרת קודם שיקבל טומאה¹, כי לא ישתמשו בו לפי הנהוג עד שתגמר מלאכתו ולזה לא יקרא "כלי" קודם זה. וכן יתבאר מזה שמה שנתחבר לכלי שאין לכלי צורך בו לפי הנהוג, לא יטמא הכלי בעבורו* ולא יטמא הוא בעצמו*, כי איננו כלי ולא מהכלי. ואולם ידות הכלי ומה שידמה להם מהמחובר לכלים אשר יש לכלי תועלת בהם דינם דין שאר חלקי הכלי². וכן ראוי שנבין מענין הכלים האלה שיהיו כלי לשמש האדם³, כי זה הנהוג מענין הכלים, לא שיהיו כלים לשמש הכלים. וג"כ הנה המכוון בכלי הוא שיהיו כלי לאדם. ובכלל הנה בענין הטומאות לא נלמד הפחות מהנכבד, כי היותר נכבד הוא היותר ראוי בטומאה לפי מה שיתבאר ממה שזכרנו בענין הטומאות⁴ וממה שנזכר בזה המקום בכלים. וזה שהכלים הנעשים מהצומח והחי הם היותר מקבלים הטומאות מהכלי הנעשה מהעפר והוא כלי חרש, כי הוא אינו מקבל טומאה אלא מתוכו, כמו שיתבאר אחר זה⁵. ומזה המקום יתבאר שהדרך בטומאות שלא ילמד הפחות מהנכבד. כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם. ר"ל אשר ישתמשו בהם בעצמם. ולמדנו מזה שהכלים המחוברים כלם ממתכת או מדבר אחר אין מקבלים טומאה כלל⁶, כי לא יעשה בהם בעצמם מלאכה, אבל בחפוייהם. והחפוי איננו בעצמו כלי ולזה לא יטמא. במים יובא וטמא עד הערב וטהר. רוצה לומר שיובא בכללותו* במים⁷ ויהיה טהור אחר שיעריב שמשו*. והוא מבואר שאלו המים שיובא בהם ראוי שלא יהיו מקבלים טומאה. שאם היו מקבלים טומאה הנה יטמאם הכלי. והנה המים שאינם מקבלים טומאה הם מימי מעין ובור ומקוה המים אשר בקרקע, כמו שאמר אחר זה⁹ "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור".

לג. וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו. למדנו מזה שאין כלי חרש מטמא אלא מתוכו, לא מגבו¹⁰. ושהוא מטמא כשהגיע השרץ לאויר תוכו אף על פי שלא נגעה בו¹¹. והוא מבואר מזה שאם היה כלי אחר בתוכו ונכנסה הטומאה באויר הכלי ההוא שלא יטמא הכלי חרש ההוא, כי הטומאה היא תוך תוכו ולא בתוכו המיוחד. והתורה אמרה "כל אשר בתוכו" ולא בתוך תוכו¹², כמו שנבאר במה שיבא. וכן למדנו מזה שהכלי חרש שאין לו תוך אינו מקבל טומאה¹³. ושראוי גם כן שיהיה לו תוך עשוי לקבלה¹⁴. שנאמר "כל אשר בתוכו יטמא" מכלל שדרך הכלי הזה להשתמש בקבולו. כל אשר בתוכו יטמא. למדנו מזה שהכלי חרש הטמא מטמא האוכלים והמשקין אשר באוירו, אף על פי שאינן נוגעין בו¹⁵. והוא שלא יהיו תוך כלי אחר שנאמר "בתוכו" ולא בתוך תוכו¹⁶. ולמדנו עוד שאינו מטמא הכלים שבתוכו שנאמר "מכל האכל אשר יאכל" אוכלין ומשקין מטמא ואינו מטמא כלים¹⁶. ואולם יתבאר שהאוכלין ומשקין יותר ראויין

1 כלים פט"ז, א-ד. 2 תו"כ פרק ז, ד. 3 תו"כ פרשתא ו, ד. 4 בסוף הפרשה — בביאור סיבות הטומאות. 5 פסוק לג. 6 תו"כ פרק ח, ז. כלים פט"ז, ח. 7 תו"כ שם, ח. 8 ע' רמב"ן. 9 פסוק לו. 10 תו"כ פרשתא ז, ה. (רמב"ם פ"ג מכלים ה"א. וע' תו"ת אות קכא.) 11 כלים פ"ב משנה א. חולין כד, ב. 12 תו"כ שם, ז-ט. וזכרים ג, א-ב. 13 תו"כ שם, ד. 14 כלים פ"ב משנה ג-ה (וע"ש כפ"י הרמב"ם ריש מ"ג). 15 תו"כ שם, ח. חולין כה, א. 16 תו"כ פרק ט, א. שבת קלח, ב.

מעודפי החומר. לא יטמא הכלי בעבורו. אם נגעה הטומאה במה שנתחבר לכלי. הוא בעצמו. מה שנתחבר לכלי. בין אם נגעה טומאה בכלי בין נגעה בו בעצמו. בכללותו. כולו ולא קצתו, כמפורש בד"ר בשרשים (השרש הא' מהתועלת

בטומאה מהכלים לפי שהם יותר נכבדים, ממה שיקח האדם בהם מהתועלת יותר ממה שיקח מהתועלת בכלים. כי מהמזונות יחיה וישובו חלק ממנו. ואין ספק ששאר הכלים שנטמאו במגע השרץ יהיו גם כן מטמאין אוכלין ומשקין במגע¹⁷. ואמנם זכרה התורה זה בכלי חרש הקל בענין טומאה [כדי שנלמד זה הדין בשאר הכלים הנכבדים ממנו שהם יותר חזקים בענין הטומאה]¹⁸. וכן נבין שכן הענין בנבלת הבהמה בכל מה שנזכר בזה המקום מטומאת השרץ, בכלים ובאוכלין ובמשקין. ואולם זכרה התורה זה בטומאת שרץ הקלה כדי שנלמד ממנו טומאת נבלת בהמה [החמורה]¹⁸. וראוי שנדע שאיך שהיה מצב הכלי חרש*, כיון שהטומאה באוירו נטמא. או כיון שהאוכלים והמשקין באוירו נטמאו, אם היה הכלי חרש טמא. וזה יתבאר מלשון זה הכתוב* לפי מה שהתבאר.

וראוי שלא יעלם ממנו שהכלים אינן מקבלין טומאה אלא ממה שיטמא האדם¹⁹. ולזה תמצא בנבלת השרצים שמטמאה האדם במגע ומטמאה כלים. ואולם האדם שיטמא במגעה לא טמא הכלים²⁰ ולזה אין טעון כבוס בגדים. וכן הענין בנבלת הבהמה, ר"ל שכאשר נגע האדם בה לא יטמא כלים²⁰ ולזה אין טעון כבוס בגדים. ואולם במשא הנבלה יהיה טעון כבוס בגדים²¹ כי הוא ובגדיו* מתטמאין יחד מטומאת הנבלה, כאילו נשאוה יחד. ומזה המקום יתבאר שהטומאה כל מה שתרחק ממקורה תחלש, כי אין טומאת הנוגע בה במדרגת טומאתה*. ולזה לא יטמא האדם הנוגע בה הכלים כמו שתטמא היא כלים. ולזה יתבאר שכל מה שתרחק ממקורה תרד המדרגה ותהיה הנבלה אב הטומאה והיא תטמא האדם וכלים, לא מה שלמטה ממנה בטומאה. והנה האדם או הכלי הנוגע בה הוא ולד הטומאה הראשון. והנה מה שיגעו בו הוא שני לטומאה. ולפי שלא זכרה התורה שיהיו אלו האוכלים מטמאין מה שיגעו בו למדנו שאליהם תכלה זאת הטומאה. ומזה המקום נתבאר שאין שני עושה שלישי בחולין²². ואולם בקדשים מדרגות אחרות²², כמו שיתבאר במה שיבא²³. וראוי היה להיות כן, כי הם יותר נכבדים וכל מה שהיה הדבר יותר נכבד הנה יהיה קבולו הטומאה יותר חזק, כמו שנתבאר מדברינו. וראוי שתדע שהכלי [ש]הוא ראשון, אחר שטבל נשאר טמא עד הערב. כמו שאמר "במים יובא וטמא עד הערב וטהר". והנה

17 כלים פ"א מ"א. 18 גוסף ע"פ ג, ה. 19 תו"כ פרק ט, א. פסחים כ, א. 20 ב"ק ב, ב. 21 תו"כ פרק ו, ז. ח. כלים פ"א מ"ב. 22 טהרות פ"ב משנה ג-ה. 23 פס' לח. (וע' שרש ב' מהתועלת הכ"ה.)

זה הכתוב. ברמב"ם שם: מפי השמועה למדו שזה שנאמר "אל תוכו" — לרבות את האהלים. ופי' בקרבן אהרן (תו"כ פרשתא ז, א) שלא היה לו לומר אלא בתוכו ואמר "אל תוכו" לומר שאע"פ שאינו נופל בתוכו אלא בא אל תוכו כתוכו דמי. (וע' פיהמ"ש לרמב"ם פ"י מכלים מ"א ובהגהת הר"ו בוסקוביץ שם.) כי הוא ובגדיו וכו'. ובשרשים (השרש הראשון מהתועלת הכ"ב) כתב רבנו: ואמנם האדם הנושא את הנבלה הרי הוא מטמא כלים שנוגע בהם בשעת המשא. והנה בנושא את הנבלה מצינו שמטמא בחיבורין. ומטמא כל כלים שנוגע בהן בשעת חיבורו לטומאה (פיהמ"ש להרמב"ם פ"א דכלים — כ"מ פ"א מאה"ט ה"א, תוס' ב"ב ט, ב ד"ה

על כל פנים טהור בטבילתו מהטומאה שהיה בה ונתרחקה הטומאה ההיא מדרגה אחת. ולזה ישוב הראשון שני כשטבל עד שיעריב השמש ואז יטהר²⁴. וזה יתבאר ביאור שלם במה שיבא²⁵. ואתו תשברו. למדנו מזה שאין לכלי חרש טהרה בטבילה²⁶, אבל יטהר כשישברו אותו ויבטלו תשמישו. וכן מצינו בכלי חרש שבטלו בו את החטאת שאין לו תקנה אלא שבירה²⁷. וזה לחזק בליעת הכלי חרש* מה שיבושל בו. וראוי שיוכן מזה שכן הדין בשאר הכלים, רוצה לומר שכאשר נשברו טהרו²⁸, כי אינם כלים [והטומאה לא תהיה באלה הדברים אלא כשהיו כלים]²⁹.

לד מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא. ירצה בזה כי מה שאמר "כל אשר בתוכו" הרצון בו שיהיה מיוחד לאכילת אדם³⁰. שאם לא היה הענין כן הנה יהיה אמרו "אשר יאכל" לבטלה, כי מה שהוא אוכל הוא בלי ספק נאכל, מפני שיאכלוהו בעלי חיים מה*. ואמרו "אשר יבוא עליו מים" למד שאין האוכל מקבל טומאה אם לא יבא עליו מים³¹. וכן זכר זה שנית בזרעים מפני היותם אוכל, אמר "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם". ולפי שאמר "מים" בזולת הידיעה*, הנה כל מים במשמע. ולזה יהיו שאר המשקין אשר יזון בהם האדם ומציאותם מאדיי* גם כן מכשירין לקבל טומאה. כמו הטל והיין והשמן והחלב והדבש והדם³². ולא יהיו מכשירין מי פירות אחרים זולתם³², לפי שאין מציאותם מאדיי ולא נזון בהם האדם לפי הנהוג. ולזה אין להם שם מים כי אם בקשור [שם] הפירות ההם* להם. כאילו תאמר שהם יקראו מי תותים, מי רמונים. ואולם ששם מים יתכן שיאמר על אלו המינין הוא מבואר ממה שזכרנו בפרשת בראשית³³ כי הגשם הבלתי שומר תמונתו* חלקנו עליו שם מים. ולזה תמצא שקראו רז"ל מיץ הפירות "מי פירות*". וראוי שנדע שההכשר לאוכל באחד מאלו המשקין לא יהיה כשהיה האוכל מתובר לקרקע³⁴. שאם היה הדבר כן לא היה צריך להתנות "וכי יותן מים על זרע" [שאיין שם שלא נתן עליו מים]³⁶ בעודו מחובר³⁵. וכן לא יוכשר האוכל במים אשר בקרקע כל זמן שלא נתלשו משם³⁷. שנאמר "אשר יבוא עליו מים" "וכי יתן מים". וראוי שתדע שהאוכל לא יוכשר לקבל טומאה אם יבוא עליו משקה סרוח ונבאש³⁸. כי הוא יותר ראוי שיבטלוהו מתורת אוכל למיאוסו, לא יקבל טומאה כלל, משיכניסוהו בגדר קבול הטומאה*. ועוד שנאמר "אשר יאכל" ואין דרך לאכול אוכל

24 תור"כ פרק ח, ט. יבמות עה, א. 25 לקמן כב, ו-ז. 26 תור"כ פרשתא ז, יג. 27 לעיל ז, כא. 28 כלים פ"ב משנה א. 29 נוסף ע"פ ג, ה. 30 תור"כ פרק ט, א. 31 תור"כ פרשת ח, א. חולין לו, א. 32 תור"כ שם. 33 בראשית א, ו (ביאור המילות). 34 חולין קיח, ב. 35 רש"י. 36 נוסף ע"פ ג, ה. 37 תור"כ שם, ב. 38 תור"כ שם. ד (ע' פ"י הראב"ד והג' הגר"א).

ושאר כל מיני פירות שיש להם שם לווי — תור"כ פרשתא ח, א. הגשם הבלתי שומר תמונתו. גוף שאינו מתמיד לעמוד במצב קבוע אלא משנה את צורתו בקלות. מי פירות. משום שהיוצא מהפירות הפך להיות נוזל — גשם שאינו שומר תמונתו. בגדר קבול הטומאה. לפי שמה שהוצרכו לכיאת מים כדי להכשירם לקבל טומאה הוא משום שנתנית המים הוא תקונם לאכילה, כמש"כ הרשב"ם, וא"כ על המשקה לתקו האוכל ולא לקלקלו.

ב) אבות הטומאות וכו' תולדותיהן לאו כיוצא בהן וכו'. לחזק בליעת הכלי חרש וכו'. נראה דרבנו רומז בכאן דאף שבירת כלי חרש שנטמא יש בה מעין טעם זה. וע' בחזקוני שכתב: "ואתו תשברו" לפי שהוא שואב את הטומאה יותר מדאי. בעלי חיים מה. בעלי חיים מסוימים. בזולת ה"א הידיעה — לשון רבנו בשרשים. מאדיי. מרובה. כי אם בקשור שם הפירות ההם. הוא הנקרא בלשון רז"ל: שם לווי (מוציא אני מי תותים ומי רמונים

כלול במשקה נבאש ומוסרח³⁹. ואולם שהרם מזון נמצא לאדם הנה זה מבואר מאד, שהאוכל לא יזון ממנו האדם אלא באמצעות התהפכו לדם. וכבר התבאר שאלו המשקין שיהיו מכשירין האוכלין הם נאותים להזון כמה שנתן מהסיבה בזה אצל נתינתו הסיבות באלו הטומאות⁴⁰. וראוי שנדע שהאוכל יקבל טומאה בכל שהוא* שנאמר "מכל האכל אשר יאכל"⁴¹. "על זרע" אפילו גרגיר זרע. וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא. ירצה בזה כל משקה שיהיה דרך האדם לשתותו. והוציא בזה מזה [ה]דין המשקה הנבאש והמשקה שמציאותו מעטי, כגון מי פירות, שאלו אינם מקבלין טומאה⁴². ואמר "בכל כלי" שהמים שלא היו בכלי, כמו מי מקוה ומי מעין אף על פי שנגע בהם הכלי הטמא או הנבלה והשרץ לא יטמאו. כמו שאמר אחר זה "אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור".

לה וכל אשר יפל מנבלתם עליו יטמא. ר"ל כל אוכל מוכשר לקבל טומאה ומשקה מהמשקין שכלל בפסוק הקודם, אם יפול עליו מנבלת השרצים האלו יטמא. ולמדנו מזה שאינם מטמאין אחרים, אף על פי שנטמאו בנבלה עצמה⁴³, אך דינם כשנטמאו בנבלה עצמה כמו דינן שנטמאו בולד הטומאה. או ירצה בזה והוא יותר נאות שאע"פ שנתבאר במשקין, שמחובר לקרקע לא יקבל טומאה*, אין הענין כן בכלי חרש. כי התנור והכירים שהם מחרס, אף על פי שהם דבקים לקרקע, הם טמאים מאוירם בנבלת השרץ, כמו הענין בשאר כלי חרס. ואין שהיה, הנה הדין שהוצאנו מהפירוש הראשון הוא צודק. והוא יתבאר ממה שאמר אחר זה "וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם" ולא זכרה התורה שיהיה זה הזרע הטמא מטמא אחרים⁴⁴. ולזה יתבאר שאליו תכלה הטומאה. וכן הענין במשקין כי טומאתם שוה לפי מה שהתבאר בזה המקום. תנור וכירים יתן טמאים הם וטמאים יהיו לכם. רוצה לומר שהתנור והכירים שהם מחרס או ממה שהתיחס לו, הנה אף על פי שהם מחוברים לקרקע, אם נפל בתוכם השרץ יטמאו⁴⁵ ולא יצאו מטומאתם כי אם בשבירה⁴⁶, כמו הענין בכלי חרש⁴⁷. אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור. רוצה לומר אך לא יהיה זה הדין נוהג במשקין אלו. כי המעין והבור אשר בו מקוה מים הוא טהור אף על פי שנפל מנבלתם בו⁴⁸. שלא יטמא המקום ההוא ולא המים, אם לא נתלשו ממנו, כמו שקדם. ונגע בנבלתם יטמא. למדנו שאף על פי שהנבלה לא תטמא המים שם, לא תטהר הנבלה בבואה במעין או במקוה. אבל הנוגע בנבלתה שם, מהדברים שיקבלו טומאה ממנה, יטמאו⁴⁹. או כפל המאמר בזה להורות שנבלתם מטמאה במגע לבד, לא במשא⁵⁰, כמו הענין בנבלת הבהמה שמטמאה במשא. וכי יפול מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע, טהור הוא. הטעם בזה לפי שלא הוכשר לקבל טומאה⁵¹. ואמר "אשר יזרע" להרבות שומר האוכל ויד האוכל לטומאה

39 ע' תו"כ פרק ט, ד. 40 בסוף הפרשה, ד"ה והנה לא יקבלו האוכלין. 41 תו"כ פרק ט, א. 42 ירושלמי תרומות פ"א ה"ב.

43 פסחים יד, א. 44 שבת קכה, א. 45 ע' כלים פ"ה משנה ו ופיהם"ש לרמב"ם שם. 46 רמב"ם פ"א ממקואות ה"ג. 47 רש"י

— רשב"ם. 48 תו"כ פרשתא ט, ה. 49 תו"כ שם, ו. 50 תו"כ פרק יא, ה.

בכל שהוא. וכן דעת רש"י (פסחים לג, ב ד"ה לענין שכ' שאין מקבל טומאה מהתורה בפחות בכביצה) והרמב"ם (פ"ד מטו"א ה"א) דאוכל מכביצה וההיא דתו"כ אינה אלא אסמכתא בעלמא. מקבל טומאה מדאורייתא בכל שהוא. (וע"ש וע' רמב"ן.) שנתבאר במשקין "וכל משקה בתוד"ה לאימת וכתוס' שבת צא. א ד"ה אי וגו'" שמחובר לקרקע לא יקבל טומאה. כמו

והכשר⁵¹. וזה שבזריעת הזרעים ימצאו קלפותיהם השומרות אותם עמהם⁵¹ וכן ימצאו קצתם נזרעים עם ידותיהם. ולזה אמר שאם יותן מים על הזרע שזכר אז יקבל טומאה בכללו, עם השומר והיד, מנבלת השרץ. וראוי שתדע שזה הזרע ראוי שיהיה נאכל לאדם ואז יקבל טומאה כשהוכשר, כמו שהתבאר במה שקדם⁵². ולפי לח שאמר וכי יתן מים על זרע שיורה על שלא בא שם במקרה אבל נתנוהו שם בכוונה למדנו שלא יכשירו המים האוכלים לקבל טומאה אם לא באו שם ברצון הבעלים. ולא יחוייב שיתנוהו הם בעצמם על הזרע שהרי אמר "וכי יותן"⁵³. ומזה יתחייב גם כן שיהיו המים, אם היו בקרקע, נתלשין ברצון הבעלים⁵⁴. כי הנתינה תורה על תלישתן מזה ועל ענין מכוון. וכבר יתבאר לך שהשני עושה שלישי בקדש, שנאמר בפרשת צו (לעיל ז, יט) "והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". ולפי שכבר נקרא "טמא" בזאת הפרשה האוכל והמשקה שהיה שני, למדנו שהשני עושה שלישי בקדשים⁵⁵. והנה נבאר בגזרת השם במה שיבא⁵⁶, לפי מה שאפשר לנו, למה לא יטמאו האוכלין והמשקין כי אם בזה האופן. רוצה לומר שתכלה אליהם הטומאה* בחולין ואף על פי שכבר נגע בהם אב הטומאה.

לט וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה. רוצה לומר אשר לה פרסה שוסעת והיא עם זה מעלת גרה⁵⁷, אם תמות בזולת הזביחה הנזכרת בתורה. כי לא נוכל לומר שתהיה בזביחה טמאה, שהרי היא נאכלת לכהנים הנזהרים מהטומאות. ולמדנו מזה שאם נזבחה, אף על פי שנמצאת טרפה, אינה מטמאה⁵⁸. ולפי שכבר חלק בבהמה הטהורה לכד במיתה בין הזבוחה לשאינה זבוחה — למדנו מזה כי הבהמה הטמאה לא יהיה הבדל בנבלתה בין הזבוחה לשאינה זבוחה⁵⁹. הנגע בנבלתה יטמא עד הערב. כמו שהתבאר זה מדין הנבלה*. [והאכל מנבלתה יכבס בגדיו. ראוי שתדע שלא יטמא זה משום אוכל⁶⁰. אבל יטמא משום נושא⁶¹. ואע"פ שלא נגע בו אלא בבית הבליעה, כגון שתחבו לו חברו* בקיסם בתוך בית הבליעה. ושם לא יטמא משום מגע. כי נגיעת בית הסתרים אינה נגיעה⁶². ולא יטמא משום נושא, אחר שירד מבית הבליעה למעיו*. וזה כלו נלמד מזה המקום. ולמדנו מזה עוד] שני ענינים: האחד שלא נחשוב, אם חשב עליה לאכלה שיהיה דינה דין האוכלים הטמאים שנזכרו קודם זה⁶³, שלא יטמאו* אדם וכלים ולא אוכלין ומשקין שהן חולין. והשני ללמדנו השיעור אשר בו תטמא הנבלה הזאת במגע ובמשא והוא כזית⁶⁴ שהוא שיעור אכילה⁶⁴. ואמנם הוצרכה התורה לזה לפי שבנבלת הבהמה הטמאה למדנו זה מפני

51 חולין קיז, ב. 52 פס' לר. 53 ב"מ כב, ב. 54 מכשירין רפ"ד. 55 יבמות עד, א. 56 בסוף הפרשה — בביאור סיבות הטומאות, ד"ה ואמנם הכלים. 57 ע' לעיל פס' כד-כז וברש"י שם פס' כו. 58 תו"כ פרשת י, א. זבחים סט, ב. 59 חולין עב, ב. 60 תו"כ שם, ז. נדה מב, ב. 61 בנדפס: והנה לא זכר כזו שתטמא במשא. ואי אפשר שנאמר שתהיה טומאתה למטה לטומאת נבלת בהמה טמאה, באופן שלא תטמא במשא. כי היותר נכבד יותר ראוי בטומאה, לפי מה שהקדמנו. ולזה הוא מבואר שכבר רמז בטומאת המשא כמה שאמר "והאכל מנבלתה יכבס בגדיו". והוציא זה בלשון אכילה ללמדנו שני ענינים. 62 נדה מב, ב. — מג, א. 63 פס' לה-לח. 64 ברכות מט, ב.

שאמר "בכל כלי". תכלה אליהם הטומאה. (ב). מבית הבליעה למעיו. משום דהוי ליה טומאה תסתיים בהם הטומאה ולא יוסיפו לטמא אחרים. כלועה שאינה מטמאה (חולין עא, א). ולכן אמר מדין הנבלה. נבלת הבהמה הטמאה (לעיל פס' כד). שתחבו לו חברו. דאי תחב הוא לעצמו בבית הבליעה (וע' תוס' נדה מב, ב סד"ה מה). שלא הרי נטמא במגע — רש"י (נדה מב, א) יטמאו וכו'. אע"פ שנטמאו בנבלה עצמה וה"ל

שסמך ענין טומאתה לאיסור אכילתה באמרו "מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו"⁶⁵. וכבר מצאנו במקום אחר שאמרה התורה זה הלשון ואין הרצון בו כי אם לשיעור. אמרה⁶⁶ בבית המנוגע "והאכל בבית יכבס את בגדיו" (לקמן יד, מז) והרצון בזה שישהה שם שיעור אכילה⁶⁷, כמו שנבאר שם בגזרת השם. וכן יהיה הרצון בזה המקום באמרו "והאכל מנבלתה" שישא ממנה שיעור יתכן בו אכילה והוא כזית. וכן מצאנו שהרצון באמרו "ומזה מי הנדה יכבס בגדיו" (במדבר יט, כא) — שישא מהן כשיעור הזאה⁶⁸, כי אם יזה מהן איננו טמא⁶⁸, כמו שנבאר שם בגזרת הצור.

מא וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל. כלל בזה שמנה שרצים שזכר ושאר מב השרצים. ובאר שהאוכל אותם עובר בלא תעשה⁶⁹. ואחר כך זכר סוגיהן ואמר: כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים. כי מהן הולך על גחון, כמו הנחש ומה שידמה לו מהתולעים השורצים על הארץ ההולכים על גחונם. ומהם הולך על ארבע כמו השמנה שרצים הנזכרים ועקרב ושאר השרצים ההולך על ארבע. ומהם מרבה רגלים כמו הנדל והעכביש ומה שינהג מנהגם⁷⁰. לא תאכלום כי שקץ הם. ראוי שתדע שכל שנאסר באכילה בזה המקום הוא מותר בהנאה⁷¹. כבר תמצא זה בנבלה, [אמר]⁷² "לא תאכלו כל נבלה, לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי" (דברים יד, כא). וממנה נקח ראיה על השאר. וראוי שתדע שהשרצים ההויים מהעפוש באוכלים אינן אסורים באכילה בכל עת שלא יהיו שורצים על הארץ⁷³. כי לא אסרה התורה מאלו השרצים אשר ביבשה כי אם השרץ השרץ על הארץ.

מג אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ על הארץ. למדנו בזה שכבר הרחיקתנו התורה מאכילת אלו השרצים, כדי שלא נשקץ נפשותינו בעבי ובעכירות שיקרה לנו מהם, אשר יהיו סיבה לכבות אור השכל. ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם. אין הרצון בזה לצוות שלא נטמא בהם. כי אין בני ישראל מוזהרים על הטומאה, כמו שבארנו במה שקדם⁷⁴. ואין הכוונה גם כן בזה טומאת הגוף, שאין כל השרצים מטמאין, אבל יטמאו מהם השמנה הנזכרים לבד. ואמנם הרצון בזאת הטומאה טומאת נפש⁷⁵. כאילו תאמר שאם ישקצו את נפשותם בהם ימצאו טמאים במה שעתידי* ולא ימשול שכלם* להשיג מדר המושכלות אשר ישלם בהם. כי אני השם אלהיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני. רצוני בזה כי אני השם המנהיג אתכם ולזה יחוייב לכם ללכת בדרכי להדמות אלי כפי היכולת. ולפי שאני קדוש ופרוש מחמר ראוי לכם שתהיו פרושים ומובדלים מהחמר כפי מה שאפשר⁷⁶. ולזה לא תאכלו המאכלים המעבים החמר והמונעים השכל מהשגת שלמותו אשר בו יתקדש* וישאר נבדל מהחמר. ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ. כפל המאמר בזה לחזק האזהרה⁷⁷ ולהעמידנו על הכוונה אשר בעבורה היתה זאת

65 לעיל פס' ח. וע' בשרש השני מהתועלת הכ"ב. 66 לשיעור איסורה — ג, ה. 67 תו"כ מצורע פרק ה, ח. 68 נדה ט, א. 69 סה"מ ל"ת קצו, החינוך מצוה קסב. 70 תו"כ פרק יב, ב. חולין סז, ב. 71 תו"כ שם. פסחים כג, א. — רמב"ם פ"ח ממ"א ה"ו. 72 נוסף ע"פ ג, ה. 73 חולין סז, א-ב. 74 פס' ח. 75 יומא לט, א — ראב"ע. 76 תו"כ שם, ג-ד. 77 ע' רש"י.

ראשון (דמטמא אוכלין ומשקין), כמבואר בד"ר יומא לט, א. ולא ימשול שכלם וכו'. כלומר לעיל. במה שעתידי. כמש"א רז"ל: אדם מטמא שמעיינות השכל שהוא הנפש הקיימת מתקלקלים קצת עצמו מעט, מטמאין אותו הרבה. מלמטה, מטמאין אותו מלמעלה. בעוה"ז, מטמאין אותו לעוה"ב. — בו יתקדש וכו'. אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין

האזהרה. כי אני השם המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש אני. רוצה לומר שכבר העלתי אתכם מארץ מצרים לכוונה שאהיה לכם לאלהים ותאמינו בי ותדבק השגחתי בכם⁷⁶. ולזה העליתי אתכם משם עם אלו המופתים הנפלאים, לקרב אתכם לעבודתי ולהשגתי. ולזאת הסיבה נתתי לכם אלו המצוות אשר בהם תשלם לכם הקדושה והפרישות מעניי החמר ותשתדלו בשלמות השכל כי קדוש ונבדל מהחמר אני ורציתי שתקנו מהשלמות מה שתדמו בו אלי לפי מה שאפשר⁷⁸.

זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים. רוצה לומר להבדיל מהם הנאכל מהבלתי נאכל. ובבהמה הבדיל עם זה בין הטמאה ובין הטהורה. ולכל נפש השרצת על הארץ. רוצה לומר והתורה אשר לכל נפש השרצת על הארץ. והוא להבדיל מהם בין הטמא ובין מה שאיננו טמא. והנה הטמא מהם הם השמנה שרצים שזכר. ובכאן נשלם הביאור בזאת הפרשה.

וראינו לבאר בזה המקום הסיבה כמה שזכרה התורה בעניי הטומאות והטהרות, קודם שנשלים ביאור מה שנזכר בתורה מהם. כי עמידתנו על הסיבה בזה יישרנו לעמוד על אמיתת הביאור כמה שזכרה התורה מזה. ונאמר שכבר התחכמה התורה להעמידנו על אמיתת הנמצאות לפי מה שאפשר כי זה פרי כל אדם*, אשר אין לו יתרון מבלעדיו. ולפי שהשרש היותר גדול בזה הוא שנאמין במציאות הצורות, שאם לא נודה שתהיה בכאן צורה לא תהיה בכאן חכמה כלל, כמו שזכרנו בתחילת ביאור זה הספר¹. הנה הישירותנו התורה בזה האופן הנפלא שזכרנו בענין בית המקדש והקרבנות. והנה סמך להם עניי הטומאה והטהרה, כי הם מעירים אותנו לזה הענין בעינו.

ונזכיר תחילה מה שנתבאר בתורה בענין הטומאות והטהרות, כדי שיתכן לנו לתת הסיבות בזה. כי ידיעת המציאות בדבר קודמת בהכרח לידיעת סיבת המציאות ההיא וכל שכן בכמו אלו הענינים.

והנה הטומאות שזכרו בתורה, מצאנו שהחמורה מכלם היא טומאת מת². והיא מטמאה במגע ובמשא ובאהל. והמתטמא ממנו הוא אב הטומאה ויטמא טומאת שבעה³. ואחריה מצאנו טומאת מצורע יותר חמורה. וזה שהמצורע מטמא בביאה* ובמגע ובמשא והמטמא ממנו הוא ולד הטומאה ויטמא טומאת ערב ומטמא משכב ומושב וישימם אב הטומאה⁴. ואחריה טומאת זב וזבה ונדה ויולדת שהם מטמאים במגע ובמשא והמטמא מהן הוא ולד הטומאה ומטמאים משכב ומושב וישימום אב הטומאה⁵ ואינם מטמאין בביאה, כמו שיטמא המצורע כל הבא אל הבית אשר הוא בו. ואחריהן הטומאות הפורשות מהן, כמו משקה זבה ונדה ויולדת וזב⁶. ובוועל נדה וזבה ויולדת⁷, כבר נתבאר דינם במקומם. ואחריהן טומאת נבלת בהמה שהיא מטמאה במגע ובמשא טומאת ערב⁸. ואחריה טומאת שמנה

78 ספורנו.

1 הקדמת פרשת בראשית. 2 במדבר יט. — כלים פ"א משנה ד. 3 רמב"ם פ"א מטומאת מת ה"א.

4 רמב"ם פ"י מטומאת צרעת ה"א-יב. 5 רמב"ם פ"א ממטמאי משכב ומושב ה"א. 6 רמב"ם שם ה"ד-טו.

7 רמב"ם שם פ"ג ה"א-ג. 8 רמב"ם פ"א משאר אה"ט ה"א.

אותו הרבה. מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה. בעוה"ו, ואדם. מטמא בביאה. אם נכנס לבית מטמא כל מה מקדשין אותו לעוה"ב. — שם. כי זה — ידיעת שיש בו ואפילו לא נגע בשום דבר, לפי שאמר אמיתת המציאות — פרי כל אדם, תכלית כל אדם יתעלה "מחור למחנה מושבו" — פיהמ"ש לרמב"ם

שרצים ושכבת זרע שטמאין אדם וכלים במגע* ואינם מטמאין במשא ולא יטמא המטמא מהם באופן שיטמאו בגדיו⁹. ואחריה טומאת נבלת עוף טהור שיטמאו בהיותה בבית הבליעה לטמא בגדים ואינה מטמאה במגע ובמשא¹⁰.

ובקבול הטומאה מצאנו מדרגות חלוקות וזה שאדם וכלים לא יקבלו טומאה כי אם מאב הטומאה¹¹. ויטמאו זולתם כשנטמאו¹². רוצה לומר שהם יטמאו האוכלין והמשקין המיוחדים לאדם¹³. ואמנם האוכלין והמשקין שיהיו חולין יקבלו טומאה מאב הטומאה או מולד הטומאה. אלא שאליהם תכלה* זאת הטומאה בחולין, איך שיקבלוה*. ואמנם אוכלי קדשים הם יותר חזקים לקבל הטומאה ומה שהיתה קדושתם יותר חזקה יגדל בהם זה הכח. ולזה תמצא שהשני עושה שלישי בתרומה והשלישי עושה רביעי בקדש¹⁴. ובענין הכלים מצאנו הבדל. וזה שכלי חרס אינו מקבל טומאה כי אם מתוכו וכלי עץ ובגד ועור ושק ועצם מטמאין אפילו מגבם¹⁵. וכולם אינם מקבלים טומאה אם אין להם בית קבול. ואולם כלי מתכות יקבלו טומאה פשוטיהם ומקבליהם¹⁶. וכלי זכוכית אינם מקבלים טומאה ולא כלי אבנים וכלי גללים וכלי אדמה¹⁷, לפי מה שנראה מדברי התורה.

וטהרת אלן הטומאות. מצאנו בטומאת מת, כשיזו ביום השלישי וביום השביעי ממי החטאת שהושם בו מאפר הפרה. כשיטבלו בו האזוב וממנו תהיה בו ההזאה על המטהר. ואחר יטבול במים ויכבס בגדיו ויטהר¹⁸. והפרה ההיא היא אדומה בכללותה, בלי מום. ושלא ישתמשו בה לתועלת האדם כלל. וכבר ישחטנה חוץ למחנה ישראל וישרפוה שם. וישליכו אל תוך שריפת הפרה עץ ארז ואזוב, אגודים בשני תולעת וישרפו יחד עם הפרה, ואחר יקחו האפר ההוא ויקחו מים חיים שלא השתמשו בהם כלל בכלי וכו' נותנים מזה האפר. ואחר יזו מהמים ההם על המטהר באופן הנזכר. וכל המתעסקים בפרה עד שנשרפה יטמאו וטעונין כבוס בגדים. והנוגע במי חטאת שלא לצורך הזאה טמא. ומתטמאים במשא גם כן, אם היה בהם שיעור הזאה ונשאום שלא לצורך הזאה. וזו הפרה היא חטאת, כמו שנזכר שם*. וישרפוה עם עורה ועם פרשה כמשפט חטאות הנשרפות. אך לא ישחטו אותה בעזרה ולא יקטירו החלבים על מזבח העולה. ויזה מדמה כשנשחטה במקום ההוא נכח פני האהל שבע פעמים¹⁹.

וטהרת המצורע היא גם כן באופן מתיחס לזה²⁰. וזה שכבר יקחו שתי צפורים חיות טהורות, וישחטו אחת מהם אל מחוץ למחנה וישפוך דמה אל כלי חרש על מים חיים שלא השתמשו בהם כלל. ואחר כך יקחו עץ ארז ואזוב, אגודים בשני תולעת. ואחר זה יקשרו עמהם בשירי הלשון של זהורית הצפור החיה. ויטבלו הצפור החיה ועץ הארז והאזוב ושני תולעת במים שנתערב בהם דם הצפור. ויזו מזה שבע פעמים על המטהר, חוץ למחנה. ואחר זה ישלחו הצפור החיה על פני השדה. ואחר זה יגלח המצורע

9 רמב"ם שם פ"ד ה"ב ופ"ה ה"א. 10 רמב"ם שם פ"ג ה"א. 11 רמב"ם פ"א מט"מ ה"ה. 12 רמב"ם שם פ"ה ה"ז.
13 רמב"ם פ"א מטומאת אוכלין ה"א. 14 רמב"ם פ"א מאה"ט ה"ג-ד. 15 רמב"ם פ"ג מכלים ה"א. 16 רמב"ם שם פ"א ה"ח-ט.
17 רמב"ם שם ה"ה-ו. 18 רמב"ם פ"א מפרה ה"א. 19 במדבר יט. — רמב"ם פרה פ"א — פ"י. 20 ראב"ע לקמן יד, ד.

פ"א מכלים מ"ד. אדם וכלים במגע. משא"כ נבלת ולא יטמאו הנוגע בהם. איך שיקבלוה. אפילו אם עוף טהור. (וע' מש"כ רבנו לקמן, בסבות הטומאות יקבלוה מאב הטומאה. כמבואר בד"ר לעיל פס' לג ד"ה והנה במעופף.) שאליהם תכלה. בהם תסתיים, ופס' לה. שנזכר שם. בפרשת חקת (כמדבר יט.

כל שערו ויטבול ואחר יבא אל המחנה²¹. ואולם הקרבנות שיקריב אחר זה להשלים הטהרה אין צורך לנו לזכרם בזה המקום. וכבר נתן הסיבה בזה במקומו²² בגזרת הצור. וראוי שנדע שזאת הצפור השחווטה היא חטאת*. ולזה נשחטה מחוץ למחנה*. והיה ממין פחות והוא העוף ומהפחות שבו*. ולפי שאינה נשרפת* יחויב שתהיה נקברת²³ בכללותה, עם נוצתה ועם פֶרשה כאופן שלא יהיה בה תקלה*. וכזה מצאנו בטהרת הבית המנוגע²⁴ שיעשה בכמו זה האופן בעינו.

וכבר מצאנו בטהרת הזב שהוא במים חיים²⁵, רוצה לומר במי מעין במקומו. ובזה קצת התייחסות עם טהרת המצורע וטומאת מת [כי] כבר דקדקה התורה בהזאה הנעשית לטהרתם שתהיה במים חיים. ומצאנו בו קרבנות להשלים הטהרה²⁶. וכן הענין בזבה²⁷ ויולדת²⁸, רוצה לומר שהם יקריבו קרבנות להשלים טהרתם אחר שטבלו, אלא שלא דקדקה התורה בזה שיטבלו במעין. וכיתר הטומאות לא מצאנו בהם קרבן, אך תהיה הטהרה בהן בטבילה לבד. זה הוא מה שראינו להקדימו בזה המקום מענין אלו הטומאות והטהרות.

וכאשר התישב לנו זה כלו מדברי התורה ראוי שנבאר סיבות זה הענין כמו שידענו. ונאמר כי מפני שהאדם המת נעדרה ממנו הצורה האנושית ובסיבת הפקדה השיגהו המות²⁹. הנה טמאה אותו התורה בתכלית, כדי שנתעורר מפני זה לדעת כי המעלה והכבוד הנמצא באדם על כל המורכבות* איננו מפני החומר, אבל הוא מפני הצורה. וזה שאנחנו לא נראה שנפקד מהמת דבר, זולתי הצורה. כי לו כל האברים, לא נפקד מהם כי אם הצורה, אשר ממנה יסודרו פעולותיהם. וזה גם כן יעמידנו על שהחומר חסר מאד ביחס אל הצורה.

ואמנם שאר הבעלי חיים המתים. הנה הבעל חי ההולך, היותר שלם, לקורבת חמרו לחמר האדם*, טמאה אותו התורה גם כן, אך למטה מטומאת האדם המת. כי הצורה שנפקדה ממנו היא שפלה* מאד מהצורה שנפקדה מאדם המת. והעידנו בזה כי אין הרצון באלו הבעלי חיים כי אם בעבור האדם, למה שיקח מהתועלת בהם*. וכשנפקדה מהם צורתם נפקד מהם זה התועלת. וזה, עם שהישירנו לעמוד על מציאות הצורה, הנה יישירנו לעמוד על שבכאן צורות יותר נכבדות קצתם מקצת. וכאשר נתבונן בזה ונמצא צורת הבע"ח ההולך באדם, עם המצא בו הצורה שבה נבדל מהם*, נדע כי צורת האדם הולכת במדרגת השלמות לצורת בעל החיים ההולך. ולזה תמצא שבשר בהמה

21 לקמן יד, ד-ט. — רמב"ם פ"א מטומאת צרעת. 22 פרשת מצורע. פרק יד, אחרי ביאור דיני קרבנותיו (י-יט). 23 נגעים פ"ד משנה א. תמורה לג, ב. — רמב"ם שם ה"א. 24 לקמן יד, מט-נג. 25 לקמן טו, יג-טו. 26 שם כט-ל. 27 לקמן יב, ו-ח. 28 ע' ספר החינוך (פרשת אמר) מצוה רפז.

ט): "למשמרת למי נדה חטאת הוא". וכתב שם רבנו: להעיר שמעשיה כעין עבודה. חטאת. לפי שהיא מתייחסת לטהרת הפרה. וכשם שהפרה היא "חטאת" כמו שנתבאר, כך הצפור השחווטה היא "חטאת" ולזה נשחטה מחוץ למחנה, כמו הפרה. (וע' לקמן ד"ה ואולם טהרת המצורע). ומהפחות שבו. ממין שאינו ראוי לקרבן. אינה נשרפת. כמו הפרה (מהטעם שיבאר לקמן ד"ה ואולם טהרת המצורע). שלא יהא בה תקלה. דאסורה בהנאה

— ר"ש נגעים פ"ד מ"א. המורכבות. כל הנמצאות בעוה"ז, המורכבים מחומר וצורה. לקורבת חמרו לחמר האדם. כי הבע"ח ההולך מוליד בע"ח (ולא ביצה) כמו האדם, כמבאר בדברי רבנו בראשית א, כ. ולכן היתה בריאתו בו ביום שנברא האדם. שפלה. נמוכה. למה שיקח מהתועלת בהם. שישתמש בהם לצרכיו. ונמצא צורת הבע"ח ההולך באדם, עם המצא בו הצורה שבה נבדל מהם. ונראה כי צורת האדם מורכבת מצורת הבע"ח ההולך ונוספה

השחוטת אינו מטמא כלל, כי כבר ימשך ממנו התועלת המכוון בו לאדם והוא שכבר יזון ממנו. ולזאת הסיבה תמצא השיעור בטומאת הנבלה כשיעור האכילה והוא כזית²⁹, להורות על הפקד ממנו התועלת המכוון בה לאדם.

ואולם הבע"ח ההולך החסר והם השרצים. הנה היותר שלם מהם והם השמנה שרצים שזכרה התורה³⁰, טמאה אותם התורה, אך למטה מטומאת נבלת הבהמה הטהורה. כי הצורה הנפקדת מהם היא חסרה ביחס אל הצורה שנפקדה מנבלת הבהמה, כי הם יותר עבי החמר, כמו שבארנו. והנה יחס החמר אל החמר הוא יחס הצורה אל הצורה*. ואולם שאר השרצים ההולכים, לרחק חמרם מחמר האדם לא טמאה התורה נבלתם כלל, להעיר על חסרון צורתם.

והנה במעופף, לא טמאה התורה נבלת המינים הבלתי נאכלים ממנו, ולא נבלת [ה]נאכלים* משרץ העוף, לחסרון צורתם ומפני היות חמרם רחוק מאד מחמר האדם*. ואמנם נבלת המינים הנאכלים היותר שלמים ממנו* טמאה כשתאכל, לא במגע ובמשא. להעיר שאלו המינים הנאכלים הם יותר שלמי החמר והצורה מהשאר. ואם כלם* חסרים מאד וחמרם רחוק מחמר האדם. ולזה יטמאו באכילה לבד. עם שבזה הערה אל שנפקדה מהם במותם בזה האופן* התועלת אשר בעבורו נמצאו, רוצה לומר היות האדם נזון מהם. וזה עם שיישירנו למציאות הצורה הנפקדת מזה העוף במותו, הנה יישירנו גם כן אל שהצורות תתחלפנה קצתם מקצת בכבוד וזולת כבוד ושהם קצתם בעבור קצת.

ואולם בדגים לא טמאה התורה נבלתם כלל, לחסרונם ולרוחק חומרם* מחומר האדם בתכלית מה שאפשר מסוג החי. וזה גם כן יישירנו לעמוד על שהצורות מתחלפות מאד בשלמות והחסרון. ולזה לא טמאה נבלת זה הסוג מהחי עם הפקד ממנו צורתו במותו לחסרון צורתו. וכבר ידעת אתה המעין אמיתת כל זה ממה שהתבאר בטבעיות. וזה ששם התבאר שהחי היותר שלם הוא האדם ואחריו החי ההולך ואחריו המעופף והיותר חסר מכלם הוא המימי*.

והנה לעצם מעלת האדם היו קצת המותרות והעפושים החמריים המתחדשין בו מטמאין, מה שאין כן בשאר בעל חי³¹. והחומר מאלו הוא הצרעת, כי הוא הפסד נפלא, מתחדש מפאת החומר, מצד ממשלת החם הנכרי* על האיש הזה ומשול הכחות המתפעלות על הפועלות. ויתחדש מזה הפסד בכללות הדם ויתפשט מפני זה בכללות הגוף. ולהעיר שזה ההפסד בא מפאת החומר, טמאה אותו התורה בזה האופן הנפלא* שהוא מתיחס* לטומאת המת, אשר אין בו כי אם החומר לבד. ולזה גם כן היתה טהרתו מתיחסת לטהרת טמא מת³². וזה יישירנו אל שהטוב בדברים מצד הצורה והרע וההפסד הוא מצד החמר. עם

29 רמב"ם פ"א מאה"ט ה"א. 30 כמש"כ רבנו בביאור, פסוק לא. 31 ע' ר"י אברבנאל. 32 לעיל ד"ה וטהרת המצורע.

עליה הצורה המיוחדת לאדם, המרוממת אותו מצורת בעלי החיים. יחס החמר – של בעל החיים האחד – אל החמר של חברו, כיחס הצורה – של זה – אל הצורה של חברו. וא"כ חמרם העבה מורה על צורתם הנמוכה. נבלת הנאכלים. ר"ל אפי' הנאכלים (וכ"ש הבלתי נאכלים). רחוק מאד מחמר האדם. כמש"א רז"ל (חולין כז, ב) שנבראו מן הרקק – מים וארץ מעורבים. וכמבואר

מההדרגה המוזכרת כמעשה בראשית. ע' בדברי רבנו בראשית א, כ. היותר שלמים ממנו. נבלת עוף טהור. ואם כלם... ואע"פ שכלם... בזה האופן. בלי שחיטה. לרחוק חומרם. ומריחוק החומר נלמד על ריחוק הצורה, כדלעיל. והיותר חסר מכלם הוא המימי. כמבואר בדברי רבנו בראשית א, כ. ע"ש. החם הנכרי. זר, בלתי טבעי. הנפלא. המיוחד. מתיחס. מתקשר. משתייך.

שבוה תועלת שירחקו מן המצורע שאר האנשים, כי זה החולי הוא מהחוליים המתדבקים³³. ולזה צותה התורה³⁴ שיהיה [מושבו] מחוץ למחנה ישראל*, מה שאין כן במת. ואמנם זוב הזב הוא מהמותר הזרע, כשנעדר הבשול³⁵. ויורה על זה, שהוא כלובן ביצה המוזרת* והשכבת זרע הוא כלובן ביצה הבלתי מוזרת³⁶. כי הדבקות והעובי אשר בשכבת הזרע מורה על טוב הבשול וההצטמקות בכלי ההולדה. ולפי שנעדר מזה המותר הכח על ההולדה, לחולשת החומר היסודי והעדר בשולו, רוצה לומר שנפרד ממנו מה שיתחדש בו ממנו איש מאישי האדם, טמאה אותו התורה בזה האופן המתיחס באופן מה לטומאת מת. וכן זוב הזבה הוא מהעדר הבשול בדם הבא ממקורה, אשר לא יאות מפני זה להולדה. וכן הענין בדם הנדה³⁷. אלא שזה המותר הוא טבעי באשה* ואין הענין כן בזוב הזבה³⁸. ודם היולדת הוא גם כן בלתי נאות להולדה והוא המותר הדמי שלא יאות שיון ממנו הולד, לגנותו³⁹ ולהעדר בשולו, וידחהו הטבע בעת הלידה. וכאילו הוא דם הנדות והזיבה שהיה ראוי שיצא מאשה בכל ימי עבודה, כמו שהתבאר בטבעיות. ולפי שאין ההפסד באלו הענינים כהפסד אשר יקרה מהצרעת, כי הוא מתפשט בכללות הגוף, מה שאין כן באלו. ולא יקרה גם כן מהם הפסד לזולתם*. היתה טומאתם למטה מטומאת צרעת, רוצה לומר שלא יצטרכו לצאת חוץ למחנה ישראל ולא יטמאו הבא אל הבית אשר הם בו. כי זה ידמה שהיה במצורע לסבב שיתרחקו האנשים ממנו ולא יזקו בחליו. והנה היתה הנדה והזבה והיולדת מטמאה את בועלה בזה האופן החמור אשר יטמא בו*, מפני ההפסד שיקרה בהולדה אם תתעבר האשה אז. וכבר הגידו הרופאים שהאשה ההרה בימי נדותה יהיה הנולד מצורע⁴⁰. ובכלל הנה אם תתעבר אז הנה יקרה לנולד הפסד נפלא, אם צרעת אם מה שידמה לו מההפסדים הנפלאים, כמו האש הפרסי ומה שידמה לו. כי לא ימשול הכח הפועל אשר בזרע על שיעשה מהדם ההוא חומר שלם הבריאיות. ואמנם שכבת זרע יטמא גם כן מפני שנפקד ממנו התועלת אשר בעבורו היה והוא ההולדה. וזה כולו חוזר על הסיבה אשר בטומאת המת*. והיתה טומאתו למטה מטמאת הזוב. לפי

33 מו"נ ח"ג פמ"ז. וע' ויק"ר פט"ז, ג. 34 לקמן יג, מו. 35 ע' פיהמ"ש להרמב"ם זכחים פ"ב מ"ב. 36 תוספתא זכים פ"ב ה"ב. נדה לה, ב. 37 רמב"ן לקמן יח, יט. ע"ש. 38 רמב"ן לקמן טז, יא. וע' תשב"ץ ח"א סי' קב (ד"ה דע כי האשה). 39 בנדרס: לנאותו (ונראה שהוא מלשון "נא" שלא בשל כל צרכו). 40 תנחומא מצורע א. ויק"ר פט"ו, ה — רמב"ן לקמן יח, יט.

שירחקו מן המצורע וכו' מחוץ למחנה ישראל. וברמב"ן (ריש פרשת תזריע): וכן אמר במצורע "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" ולא אמר כאשר אמר בשאר טמאים "ויצא אל מחוץ למחנה וגו'" כי הזכיר בו ישיבה, שלא ילך כלל כי ריחו והבלו מזיקים. וע' ויק"ר פט"ז, ג. ביצה המוזרת. שאינה משרצת אפרות תחת תרנגולת — רש"י (נדה לה, ב). טבעי באשה. בעת נדתה. ולא יקרה גם כן מהם הפסד לזולתם. לפי שאינם מתדבקים כמו הצרעת. (וע' ברמב"ן טו, יא שכתב שהזוב הוא מן החלאים הנדבקים. ונראה דל"ק דהצרעת מדבקת כל הבא אל הבית, משא"כ הזב. וע' מש"כ הרמב"ן יח, יט בטומאת הנדה ובטומאת השוכב עמה.) אשר יטמא בו. "ותהי נדתה עליו" (לקמן טו, כד). חוזר אל הסיבה אשר בטומאת המת. וכ"כ הרמב"ן (לקמן טו, יא): וטעם טומאת שכבת זרע, אע"פ שהוא בטבע התולדה, כטעם טומאת המת. ומבאר הרקאנטי כי הוא (שכבת הזרע) כמו המת המסתלק משם הנשמה וכו'. ובכחורי (מאמר שני, ס) כתב כי המות הוא ההפסד הגדול... והזרע הנפסד כן. מפני שהיה בעל רוח טבעי (היה עשוי בטבעו — הר"מ גניז) מוכן להיות טפה שיהיה ממנה אנוש. והפסדו כנגד כח החיות והרוח (והוא ניזק ונהרס. ושיעור ההפסד הוא כנגד רוח החיים שהיה בכח בטיפה זו —

שמהזכר נפקד זה התועלת מצד עצמותו, שאיננו ראוי להולדה⁴¹. ואין הענין כן בשכבת זרע היוצא מן האדם, כי הוא ראוי להולדה מצד עצמותו, אלא שאין עמו המקבל אשר בו יתחזק על ההולדה. והנה יטמא⁴² האיש והאשה בשכבתם יחד שכבת זרע. להעיר על שזה הפעל הוא באדם מצד החמר, כי אין לאדם זה הפעל במה שהוא אדם, אבל הוא לן מצד שהוא בעל חי. עם שכזה תועלת להרחיק המשגל שלא ישתמשו בו כי אם לצורך⁴³, לא לבקשת התענוג, כמו שיעשו המון האנשים. עם שכבר ישחיתו בהם עצמם וימנעו מהם השלמות האנושי לרוב תשוקתם בזה הפעל המגונה. ובכאן נשלם מה שיעדנו לדבר בו בסיבות אבות הטומאה.

ואולם מה הסיבה בטהרתם בזה האופן אשר זכרה התורה. הנה ראוי שנאמר בזה לפי מה שיעדנו. ונאמר כי מהנראה שטהרתם היה ממה שיעיר על כמו זאת ההערה בעינה אשר זכרנו בטומאות. ונתחיל בזה בטהרת המת. כי היא*, להיותה באה על ישראל בכללם* ועל הכהנים, היתה ממין היותר נכבד⁴⁴ והוא הפר. כי חטאת הכהן הוא פר⁴⁵ וכן חטאת העולם דבר של צבור⁴⁶. ולפי שהמכוון בה להעיר על חומר חסר מאד והוא חומר האדם המת, שהוא דומם, היתה נקבה, כמשפט חטאת יחיד⁴⁷. ולזאת הסיבה היתה נשחטת חוץ לשלש מחנות ולא היה קרב ממנה דבר על מזבח העולה, אבל היתה נשרפת כלה חוץ לשלשה מחנות.

והנה היו מזים מדמה שבע פעמים נכח אהל מועד שם, חוץ לשלשה מחנות. להעיר כי זה ההפסד קרה מהכוחות השופעות מהגרמים השמימיים*, לפי מה שיסד השם יתעלה שיושפע מהם* ביום הבראם. ולהעיר שאין זה מכוון מהם* היתה זאת ההזאה מרחוק ממקום קדש הקדשים. והיה זאת ההזאה בדם, לפי שהדם הוא סיבת זה ההפסד אשר יקרה ממנו המות*, מצד העפוש שיקרה בו. ולזאת הסיבה היתה הפרה אדומה והיה הצמר הבא עם הארז והאזוב אדום*.

[ו]להורות זאת הפרה על החמר לבד*, היה הצוואה שימנע ממנה בכללות מה שבו תועלת לאדם. ולזה היה בלתי נאכל ממנה דבר, אבל היתה נשרפת עם עורה ועם פרשה. ולזאת הסיבה היתה התנאי בה שלא נעשית בה מלאכה כלל לתועלת האדם. ולזאת הסיבה היתה המלאכה פוסלת בה בכלל מעשיה וגם במי החטאת, כמו שיתבאר בפרשת פרה בג"ה. ולזה גם כן יבואו המים בחיותן אל הכלי*, שלא נשתמשו בהם כלל.

41 ע' תשב"ץ שם. 42 רמב"ן לקמן יח, ג. 43 נ"א: נבחר – ה. 44 לעיל ד, ג. 45 שם שם, יד. 46 שם שם, כח.

שם). כי היא. הפרה האדומה, הבאה לטהרת המת. להיותה באה על ישראל בכללם. דפרה אחת נשחטת עבור הכלל וטהרת רבים (שלא כצפור המצורע). מהגרמים השמימיים. שבעת כוכבי הלכת. ע' שבת קנו, א ורש"י שם ד"ה מזל ובפירוש רבנו בראשית כו, התועלת החמישי וש"מ. שיושפע מהם. כמבואר בסוגית שבת, שם ובפירוש רבנו בראשית א, יד. מכוון מהם. בכוונה פרטית. אשר יקרה ממנו המות. כי סיבת המות לא תהיה מצד הצורה – כמש"כ רבנו בפרשת חקת – כי אם מצד החמר והכחות המתפעלות שיתגברו (שם). כי היא. הפרה האדומה, הבאה לטהרת המת. להיותה באה על ישראל בכללם. דפרה אחת נשחטת עבור הכלל וטהרת רבים (שלא כצפור המצורע). מהגרמים השמימיים. שבעת כוכבי הלכת. ע' שבת קנו, א ורש"י שם ד"ה מזל ובפירוש רבנו בראשית כו, התועלת החמישי וש"מ. שיושפע מהם. כמבואר בסוגית שבת, שם ובפירוש רבנו בראשית א, יד. מכוון מהם. בכוונה פרטית. אשר יקרה ממנו המות. כי סיבת המות לא תהיה מצד הצורה – כמש"כ רבנו בפרשת חקת – כי אם מצד החמר והכחות המתפעלות שיתגברו

והנה הארז והאזוב והצמר הם מסוג הצומח והפרה מסוג החי. והנה יתחילו לשרוף הפרה ואחר ישליכו אל תוך שרפת הפרה הארז והאזוב והצמר — להעיר שזה ההפסד קרה לאדם מצד מה שילך ממנו במדרגת ההיולי*, כאילו תאמר מצד מה שהוא חי. וקרה לחי מצד מה שילך ממנו במדרגת ההיולי* והוא היותו צומח, כמו שיתבאר כל זה בטבעיות. ומפני זה נפסדו מהאדם המת כל אלו הצורות אשר הם מתאחדות בו, להיותם קצתם שלמות* לקצת. ולזה יעירנו זה על מציאות הצורות על מדרגתם הערה נפלאה.

ומפני היות הוראת זאת הפרה על זה החומר החסר תכלית החסרון, היו כל המתעסקין בו טמאים [להורות] על חסרון החומר, כמו הענין בטומאת מת. ולזאת הסיבה יטמאו מי חטאת במגע ובמשא כשלא היה זה לצורך הזאה. ואמנם כשהיה לצורך הזאה לא היה ראוי שיטמא, שאם היה הדבר כן לא תשלם ממנו טהרה* וזה הפך מה שכוונה התורה בזה.

וראוי שתדע שהארז הוא הגדול בצמחים והאזוב הוא הקטן⁴⁷, כמו שאמר "מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יצא בקיר" (מ"א ה, יג). והצמר הוא באופן מה צומח* אלא שאין מציאותו כי אם בהכרח החמר. ולזה קשר אלו הצמחים יחד בו, להעיר שקצתם יותר שלמים מקצת ושצורותיהם הולכות במדרגת השלמות קצתם לקצת. ושכבר ישיגם ההפסד מהכרח החומר, לא מצד צורת הצומח. עם שבוה הוראה שחלופי הכחות אשר בצמיחה הם סיבות ההפסד. וזה כי ההזון כשהיה באופן שלם* יתוסף בו גודל הזון להחליפו בשיעור יותר ממה שיותר ממנו*. וכשהיה באופן ממוצע* יעמוד גודל הזון. עד שיגיע הענין אל שלא ימשול על ההזנה כלל ואז יקרה המות בהכרח. וכזה יקרה כשהיה המות בסיבת חלי, רוצה לומר שכבר יחסר כח הזון על שלא ימשול על ההזנה כלל ואז יקרה המות בהכרח. ולהעיר על זה גם כן נקשרו שם המינין האלו, שהם מתחלפי הכחות מאד* בענין הצמיחה⁴⁸.

והנה יזו על הטמא מת ממי החטאת שלישי ושביעי באמצעות האזוב שהוא חלוש כח בצמיחה* — להעיר אותו שזה ההפסד קרה לאדם מצד מה שהוא צומח. והוא מה שילך ממנו במדרגת ההיולי באופן רחוק*. כי בחולשת זה הכח ובהעדר פעולתו יקרה המות ולזה שב דומם במותו. כי בהעדר הנפש הצומח יעדרו שאר הצורות אשר הם לה במדרגת הצורה, רוצה לומר הנפש המרגשת* והשכל ההיולני*. והיו במי

47 ע' ראב"ע קצורע, לקמן יד, ד ותנח' מצורע ג. 48 ע' בדברי רבנו ס"פ פרה (במדרב"ט).

מה שילך ממנו במדרגת ההיולי. החלק החמרי יחסית שהוא הנפש המרגשת, המשותפת לכל חי. וקרה — זה ההפסד — לחי מצד מה שילך ממנו במדרגת ההיולי. מצד החלק החמרי, יחסית אליו והוא הנפש הצומחת. עד שיעמוד במדרגת הדומם, כדלעיל. ולהעיר אותנו שהפסד האדם מורכב מכמה הפסדים נשרפו הפרה (חי) ואביזריה (צומח) בכמה שלבים. שלמות. השלמה. נמצא חיות האדם בנויה על שילוב כל אלו הצורות, ע' כוזרי מאמר ה, יב. לא תשלם ממנו טהרה. שנאמר (במדרב"ט, יט): "וזהו הטהור על הטמא..." והצמר הוא באופן מה צומח. אע"פ

שהצמר הוא חלק מהחי, מ"מ יש בו כח צמיחה עצמי. כי ההזון, קליטת המזון, כשהיה באופן שלם. בימי הצמיחה. יותר ממנו. תפרד ותצא ממנו לחותו. באופן ממוצע. בתקופתו האמצעית. מתחלפי הכחות מאד. בעלי תכונות שונות מאד. חלוש הכח בצמיחה. שצמיחתו נמוכה ביותר, כדלעיל. שילך ממנו במדרגת ההיולי באופן רחוק. החלק שהוא חמרי מאד ביחס אליו (החי הוא היולי ביחס לאדם והצומח הוא היולי יחסית לחי). הנפש המרגשת. המיוחדת לחי. והשכל ההיולני. השכל האנושי (הנחשב היולי ביחס לשכל הפועל).

חטאת מים ואפר שהוא יסוד הארצי* אשר בזאת ההויה. להעיר שיתנקה מטומאת זה החומר וחסרוננו וישתדל בשלמות הנפש. ולזה יזו עליו מהמים והאפר באמצעות האזוב, כי האפר הוא החומר היותר רחוק שיהיה מורגש*, רוצה לומר היסוד הארצי. עד שהרבה מהקודמים חשבו בו שהוא החומר הראשון. וכאילו גם כן השלים ההוראה בזה כי היסודות הם סיבת ההפסד הנמצא במורכבות*. וזה הוא האמת, כמו שהתבאר בטבעיות. כי ההפסד לא יגיע מצד הצורה, אבל קרה לצורה מצד החומר.

והיתה ההזאה נשלמת בו ימים, לשלמות מספר השבעה. עם שבו הערה אל מה שהיתה ההערה בו בהזאת דם הפרה שבע פעמים⁴⁹. עם שלאורך הזמן אשר תשלם בו זאת ההזאה יתכן שיעמוד המטהר על הכוונה הזאת. כמו שזכרנו בפסח מצרים, שהיה מקחו קודם לשחיטתו ארבע ימים⁵⁰ לזאת הסיבה בעינה. וכבר תקדם בו ההזאה ראשונה לשניה ארבעה ימים. והנה בזה גם כן תועלת ליישב בלב המטהר חוזק זאת הטומאה, שהיא באופן מהחזק שלא יתכן שתסור יחד, ולזה חייב שתהיה ההזאה פעם אחר פעם. והנה יטבול בסוף להשלים טהרתו, להערה שזאת הטומאה לא היה כי אם מצד החומר. ולזה ירחץ בשרו, כי אין ברחיצה [הזאת] הנקות אל הגוף. וכשיראה שלא נתלכלך גופו מפני הטמאנון במת אז יתעורר להבין שהכוונה בזה הוא שיתרחק מחסרונות החומר וישתדל בשלמות הנפש.

ואולם טהרת המצורע, מפני שהוא חטאת יחיד* ולחזוק הוראתו על חומר חסר היה זאת החטאת ממין פחות, רוצה לומר מסוג המעופף⁵¹ וממנו היה [ממין]⁵² בלתי ראוי לקרבן. כי הקרבן לא יעשה מהעוף כי אם מהתורים וכני היונה⁵³. והיה זה צפור, אלא שהיא טהורה* וכחיית על החיות*, רוצה לומר שאינה טריפה*, באופן שתהיה ממנה שכמותה נאכלת לישראל. והנה ישחטוה חוץ לשלשה מחנות מפני חסרון החמר שתורה עליו. ולזה גם כן ישימו דמה ב"כלי חרש" שהוא כלי פחות. והיה נשפך על "מים חיים" שלא השתמשו בהם כלל, לסיבה בעינה שהיה זה בפרה אדומה⁵⁴. ולזאת הסיבה גם כן למדנון שהכלי חרש ראוי שיהיה חדש שלא נשתמשו בו כלל⁵⁵. והנה לא נשרף זה הצפור, כי אין אנו צריכין בזאת הטהרה לאפרו. כי [ה]הפסד שקרה מהצרעת איננו מות, אבל הוא הפסד בדם בסיבת חולשת החום היסודי ומשול עליו החום הנכרי. והנה יקשרו עץ הארז והאזוב בשני תולעת יחד*, כמו הענין בפרה⁵⁶. ואחר כך יקשרו עמהם הצפור החיה*. להעיר שזה ההפסד בא לחי מצד [מה] שהולך ממנו במדרגת החמר*, רוצה לומר מצד היותו צומח. ומפני חולשת הכח הזן בו, אשר בו תהיה הצמיחה. ולזה היו בכאן מהצמחים

49 לעיל ד"ה והנה היו מזים. 50 שמות יב, ג. 51 ע' פי' בראשית א, כ. 52 נוסף ע"פ ג, ה. (ג"א: ומהמין שהיה). 53 לעיל א, יד וע' תר"כ שם פרק ח, ו. 54 לעיל ד"ה ולהורות. 55 תו"כ מצורע פרשת א, ד. סוטה טו, ב. — רמב"ם פ"א מט"צ ה"א. 56 לעיל ד"ה והנה הארז. ע"ש.

יסוד הארצי. מארבעת היסודות. מורגש. רבנו שם. עץ הארז והאזוב בשני תולעת מושג בחושים. במורכבות. כל הנמצאות בעוה"ז, המורכבים מחמר (ארבעת היסודות) וצורה. חטאת יחיד. שכל יחיד ויחיד שוחט חטאתו בפ"ע, שלא כפרה אדומה הנשחטת בעבור הכלל. טהורה. שנאמר "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות". וכחיית על החיות. שיש בכחה (באפשרותה) לחיות. טריפה. שאי אפשר לה לחיות. כי לה חולי או מכה יוליכה אל המות. — פי' יחד. נמצא סוג הצומח אגוד בפני עצמו. ואח"כ יקשרו עמהם — באגודה נוספת — הצפור החיה. להורות שהם עמה שנים במספר, כמש"כ רבנו בפ' מצורע ו, יד. ומזה נתעורר שהצומח יש לו צורה נפרדת ושצורת החי בנויה על צורת הצומח ומאחדת בתוכה את צורת הצומח ואת הצורה המיוחדת לחי. מה שהולך ממנו במדרגת החמר. החלק החמרי ביותר שבו.

השלמים והחסרים, כמו שזכרנו במה שקדם⁵⁷. והנה לא ישרפו בכאן זה הצפור ולא הארז והאזוב ושני התולעת, כי זה [האדם]⁵⁸ נשאר קיים על ענינו, אלא שכבר קרה לו זה העפוש הנפלא וטהר ממנו.

והנה הצפור ששחטו, להיות החטאת נעשית בזה האופן המגונה, ראוי שתפסד בכללה עם פרשה ונוצתה באופן שלא יהנו ממנה. ולפי שאינה נשרפת, כי לא יזו ממנה⁵⁸ בכאן באפר, כמו הענין בפרה אדומה. הנה יחויב שתהיה נקברת⁵⁹ כדי שלא יארע בה תקלה, אם כשיהנו ממנה בני אדם אם כשתהיה מאכל* לעוף השמים ולבהמת הארץ. ויזו מדמה על המטהר עם המים החיים באמצעות הצפור החיה ועץ הארז והאזוב ושני התולעת — להעיר שיתנקה מחסרון החמר, אשר בסיבתו בא לו זה ההפסד בדמו [בכמו זה האופן]⁶⁰. ולחסרון חיותו בעת היות בו זה העפוש לוקח דם הצפור תמורת דמו, שהוא חלוש החיות, לפי מה שיתבאר בטבעיות וזכרנוהו עם זה במה שקדם. ולזה גם כן היה זה החטאת צפור. ולזאת הסיבה ישלחו זה הצפור החיה על פני השדה חוץ מהעיר, להעיר שזה החיות החסר, שיהיה לאדם בסיבת החמר, כבר סר ושב לשלמותו*. ולפי שהיה התכלית* [בזה המקום — ה]בריאות⁶⁰, שהוא מצד הצורה. הנה יקחו הצפור החיה מבין שאר אלו הדברים הנאגדים יחד, המורים על כח הצמיחה, כי הוא* מורה על מה שילך מדרגת הצורה מהצומח*. וישלחו אותה, להעיר כי הבריאות שהוא הטוב, היה מחלק הבריאות אשר במצורע, כמו שהתבאר במה שאחר הטבע. ר"ל שהבריאות יתחדש לחולה מצד החלק אשר לו מהבריאות שהוא מצד הצורה, ובענין המת לפי שהיה התכלית מות והפסד, שהוא מצד החמר. היו לוקחין האזוב מבין אלו הדברים הנאגדים יחד, שהוא מורה על מה שילך מדרגת ההיולית*.

והיתה נכפלת ההזאה הזאת שבע פעמים כדי שיתעוררו בזה ההכפל הנפלא על מה שכוון בזה. עם שבזה הערה לממשלת הכוכבים* על המורכבות אשר בזה העולם. ומהם יסודרו להם במקרה אלו ההפסדים ויסודר מהם בעצם ההנקות* מהם, לפי מה שנתן להם מהכח מהשם יתע' לשמירת אלו המורכבות.

והנה יגלח כל שערו ביום הנקותו מזאת הטומאה, לפי שהשער גדל במצורע מזה הדם המעופש. ולזה ימצא בו רושם מזה, כמו שזכר בתורה בסימני הצרעת⁶¹. ולזה היה ראוי שיוסר, כי הוא כאילו היה מחומר הצרעת. ולזה לא יטהר אלא כשישוב להתגלח שנית אחר עבור שבעה ימים. כי מה שנשאר מהשערות בשרשיהן בעור כבר יוסר בזאת התגלחת השנית, כי השער גדל משרשו⁶². ולזה תמצא כי בהתהפך השער ללכן, בסיבת ממשלת החום הנכרי, יתחיל להתלבן משרשו. והנה יטבול אחר התגלחת הראשונה והשנית, להעיר כי זאת הטומאה חזקה מאד ולזה לא יתכן שתסור יחד בפעם אחת, אבל תסור קצתה בטבילה הראשונה וקצתה בטבילה השניה.

57 ד"ה וראוי שתדע. 58 בנדרס: מרמה. 59 נגעים פי"ד משנה א. — התועלת השמיני והתשיעי מפרשת מצורע, השרש הי"א 60 בנדרס: וגם כן הנה בשלמות בזה המקום לפי שהיה התכלית בריאות... 61 לקמן יג, ג. 62 נזיר לט, א.

כשתהיה מאכל וכו'. משמע דמניעת הנאתה החיה (בחיותה). מורה על הנפש המרגשת (החיונית) — לשיטת רבנו — אינה דינית בלבד אלא מהותית. הנחשבת כצורה ביחס לצומח — שילך מדרגת ולכן יש למנוע גם מעוף השמים ובהמת הארץ שיהנו ממנה. ושכ — האדם — לשלמותו. התכלית. על החלק החמרי ביותר בדברים אלו. לממשלת סוף הענין. כי הוא — הצפור (שהוא מסוג החי) הכוכבים. שבעת כוכבי הלכת. ההנקות. הרפואה

ואמנם הזכר לפי שלא היה זה ההפסד בכל גופו, אבל כמותר הזרעי, שנעדר ממנו התועלת אשר בעבורו היה. הנה היה טומאתו למטה מטומאת המצורע. ולא יצטרך בטהרתו כי אם טבילה. והיתה במים חיים שלא נשתמשו בהם לתועלת, להעיר על מי שיעיר זה בטהרת המת והמצורע⁶³. והיה זה מיוחד בזכר ולא בזבה, נדה ויולדת ולא בבעל קרי – לפי שדם הנדה והיולדת והזבה, ואם אינו נאות להולדה, הנה לא חסר ממנו דבר נכבד. כי דם הנקבה אין לו כח בהולדה כי אם עד שתבעל, כי הוא הולך מדרגת ההיולי מההויה*. ואולם זרע הזכר, להיותו פועל, כמו שנתבאר בטבעיות, הנה כשחסר ממנו זאת הפעולה בסיבת החמר, ראוי שתהיה הטהרה בו במים חיים. ואולם הבעל קרי, הנה לא נעדר משכבת הזרע תועלת השכבת זרע אם לא במקרה, כאילו תאמר מצד שאין עמו המקבל אשר בו יתחזק על ההולדה⁶⁴. ולזה לא יצטרך שתהיה טבילתו במים חיים. ולפי שזרע הנקבה אין לו מבוא בהולדה, כי אם להכין החמר לקבל פועל זרע הזכר, לפי דעתנו, כמו שבארנו בביאורינו לספר בעלי חיים, לא היה מטמא כלל⁶⁵. וכן דם הנקבה הנאות להולדה, והוא הנקרא בתורה⁶⁶ דם טוהר, איננו מטמא⁶⁷. כי הוא פחות מאד ביחס אל זרע האדם כחסרון החומר מהצורה. ולזה לא תנהג טומאה בו כלל*.

והנה נשתתפו בענין הכאת הקרבנות המצורע והזבה והיולדת, רוצה לומר שכלם יצטרכו להביא קרבן להשלים טהרתם, מה שאין כן בענין הנדה. כי אלו המותרות – ואם הם כלם מהכרח החמר – הנה הוא בנדה כמו ענין טבעי* על צד הנקיון, כמו שהתבאר בטבעיות. מה שאין כן בזכר וזבה*. וזה מבואר מאד. וכן יתבאר שכן הענין ביולדת, כי תהיה מפני זה בתכלית הסכנה. והנה נשלים המאמר בג"ה בסיבת אלו הקרבנות במקומותיהם.

והנה לא יקבל טומאה שום חי, זולתי האדם. כי צורת החי* נראית תכלית ההראות בחי. ולזה לא יטמא מפני אלו הענינים החומריים אשר יגע בהם. ואמנם האדם* יטמא בנגעו בהם כדי שיתעורר מפני זאת הטומאה אל מה שכוון בה*.

ואמנם הכלים המשמשים את האדם יטמאו באבות הטומאה לבד. כי הם לא ישמשו האדם

63 לעיל ד"ה ולהורות ד"ה ואולם טהרת המצורע. 64 כדלעיל ד"ה ואמנם שכבת זרע. 65 תר"כ זבים פרק א, ח. נדה לב, ב. – רמב"ם פ"א ממז"מ ה"ו. 66 לקמן יב, ב-ה. 67 רמב"ם פ"ד מא"כ ה"ה.

או ההצלה. הולך מדרגת ההיולי מההויה. כי הוא ממלא תפקיד של מקבל, מתפעל (מזרע הזכר – הפועל) בהולדה. לא תנהג טומאה בו כלל. דם הנדה והזבה טמא משום שאינו ראוי בעצמותו להולדה. ובעל קרי טמא – אף שהזרע בעצמותו הוא ראוי ולא נעדרה ממנו ההולדה כי אם במקרה – משום שזרע הזכר המשמש פועל בהויה חשוב כצורה ואובדן הצורה נותן חלות טומאה. אבל דם טוהר שהוא נאות בעצמותו להולדה ואין הוא משמש בהולדה אלא כמתפעל – חומר, לא חשוב אובדנו להחיל טומאה. כמו ענין טבעי. וכ"כ הרמב"ן (לקמן טז, יא): הקל הכתוב בזוב האשה בעת נדתה ולא חייב בה קרבן בעבור שהוא בטבעה ולא נתרפאה מחולי. מה שאין כן בזכר

וזבה. שאין זיבתם טבעית (כמש"כ רבנו לעיל ד"ה ואמנם זוב הזכר) כי אם תוצאה מחולי. כמבואר ברמב"ם (פ"ב ממ"כ ה"א) וברמב"ן (שם). וצריך קרבן, לתת הודאה לשם שריפא אותו וטהרו. וצריך חטאת לכפר על חטאו שלא יגרם לו עוד חולי – רמב"ן (שם). וכן מבואר בתשב"ץ (ח"א סי' קב) שכתב שתמורה הזבה מהנדה לפי שזה אינו מדרך תולדתה, אלא ממניי החלאים וטעונה כפרה. וכן הזכר הוא מדרכי החלאים וטעון כפרה כמו הזבה. וכבר כתבו הרופאים בספרי רפואותיהם מחלה זו. צורת החי. שאינה אלא הנפש המרגשת – החיונית. ואמנם האדם. שאין צורתו האנושית נראית בעליל ומרוצת החיים משכיחה ממנו את מעלתו האנושית וצורתו המיוחדת. מה שכוון בה. שקיום האדם

בעצמותם, אם לא במקרה מפני תמונתם*, כמו הענין בכלים אשר ישימו בהם האוכלין והמשקין והתכשיטים. והלבוש גם כן אינו מועיל לאדם בעצמותו, אלא שהוא יהיה מסך ומסתור מהאור המקיף. ואמנם האוכלין והמשקין יטמאו אפילו מולד הטומאה, להיותם משמשים את האדם בעצמותם, עד שכבר ישוּבו חלק ממנו בהזונו מהם. וידמה כי מפני היות הכלים המשמשים את האדם מצד מה שילך מהם מדרגת הצורה* והוא התמונה הנעשית במלאכה, הנה כשנטמאו יתכן שיטמאו זולתם, מצד שנעדר מהם אז התועלת הנמשך מהם מפני צורתם, כמו הענין בשאר הטומאות. ואולם האוכלים והמשקין הנה מפני שלא ישמשו את האדם כי אם מפני מה שילך מהם מדרגת ההיוליי*, לא יתכן שתגיע בהם טומאה לזולתם, אם לא היה זה מפני יתרון מעלת האוכלין והמשקין אשר יגעו בהם, כמו הענין בקדש⁶⁸.

והנה לא יקבלו האוכלין טומאה אלא כשהיו מוכשרין לקבל טומאה בסיבת המשקה הנתן להם, בסיבות*: האחת כי האוכלין אי אפשר שיוצנעו בכלים באופן שיהיו נשמרים מנגיעת הטומאה בהם. וזה מבואר מאד בזרעים. ואם היו מקבלים טומאה בזולת הכשר הנה יקרה מהם מההפסד בזה הרבה. והשנית להעיר כי האוכלין אמנם היו נאותים אל ההזון מפני היותם לחים בפועל. וכבר התאמת אמיתת זה בטבעיות, כי מפני הלחות יתפעלו בקלות וישוּבו אל עצם הנוזן. ולזה תמצא ההזון בבעל חי באמצעות שוב המזון דם. וכן ימצא בצמחים שישוב מזונם מימי. ומהצד ההוא יתכן גם כן שיתפשט בכל עורקי הצומח, היה שיהיה חי או צומח, כי בכלם ימצאו דמיון עורקים יבוא בהם המזון לכל חלקי הצומח. ולפי שאין האוכלין מקבלין טומאה אם לא מצד מה שישתמש בהם האדם לתועלות בהזון, היה שלא יקבלו טומאה כי אם בזה הענין*, להעיר על מה שזכרנו. ולזאת הסיבה ראוי שיהיה המשקה אשר בו יוכשרו, ראוי להזון. ולזה היה הדם מכשיר, כי הוא בעצמותו היותר מיוחד להזון. ושאר המשקין המכשירין גם כן נאותים להזון ויורגל ההזון בהם.

והנה יקבלו טומאה הכלים הנעשים מעץ, שהוא מסוג הצומח. או הבגד והשק והעור, שהם מהכרח החומר בבעלי חיים ההולך וממנו יעשו, לפי הנהוג. או מהצומח, כמו הענין בבגד פשתן. או מעצמות הבע"ח ההולך, להיות חמרם נכבד באופן מה. וכן הענין בכלי מתכת, להיותו נכבד על צד ההסכמה. לרוב השתמשות האדם בו ולפי שהוא יהיה מחיר כל הדברים ההכרחיים לאדם מהמזון והלבוש וממנו יעשו רבים מהתכשיטים ולפי שחמרו נכבד באופן מה. ולא יקבלו טומאה הכלים העשויים מצמר הבע"ח הגדל בים ועורו ועצמונתיו ולא מעצמות העוף, לפי שאלו הדברים הם בלתי נהוגים לעשות מהם כלים. עם שהם המותר הארצי אשר במיני החי החסרים ביחס אל הבע"ח ההולך. ואולם כלי חרס, לחסרון החומר אשר ממנו נהיה, כי הוא מהיסוד הארצי אשר הוא היותר פחות שבכל הנמצאים המורגשים. לא יקבל טומאה אלא מדרך מה שהוא מועיל והוא מצד התוך שחדשתהו בו המלאכה. ולזה לא יטמא כי אם מתוכו. ולזה יטמא אפילו

68 טהרות פ"ב מ"ג-ד.

ומעלתו — בצורתו. תמונתם. תבניתם החיצונית. החלק החמרי שבהם. בסיבות. בגלל כמה מה שילך מהם מהלך הצורה. החלק הצורתי. סיבות. כי אם בזה הענין. שיוכשרו במים ויהיו שבהם. מה שילך מהם מהלך ההיוליי. ראויים להזון.

מאורו. ואולם כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים שהיו יותר חסרים, כי [הם]⁶⁹ מיסוד העפר בעצמו והמלאכה לא חדשה דבר מחמרם זולתי התמונה, הנה לא יקבלו טומאה כלל. אמנם בכלי חרס חדשה המלאכה בחומר באופן מה, מצד מה שערכו המים עם העפר ונאפה הטיט ההוא באופן שנתן לו קיום ועמידה. ואמנם כלי זכוכית, עם שהם מן חמר פחות, הנה ימעט השתמשות האדם בהם לקלות שבירותם, ולזה לא יקבלו טומאה מן התורה.

הנה זהו מה שראינו לזכרו בזה המקום וכבר הגענו בו אל תכלית המאמר במה שיקיפו בו עניני הטומאות והטהרות הנזכרות בתורה.

והיתה השלמת המאמר בזה בט"ז לירח כסלו של שנת תשעים ושלש לפרט האלף הששי. יתברך ויתעלה האל, המיישיר אותנו אל הנכונה, אשר גלה לנו אלו העמוקות. כי לא מצאנו בזה לקודמים מאמר גאות. ובמעט שמצאנוהו⁷⁰ בזה להם, הוא יותר ראוי שירחיקנו מעמוד אל הנכונה משיישירנו על זה. והנה עלו בידנו סיבות כל זה באופן שיעיר אמיתתו אל מה שאמרנו בכל מה שנזכר בזה בתורה מענין הטומאות והטהרות, כמו שתראה. וזהו מטבע האמת, רוצה לומר שהוא מעיר על עצמו מכל צד ומכל פנה.

והנה התועלות המגיעות מזאת הפרשה הם י"ג:
התועלת הראשון הוא ברעות. והוא שהשם יתע' יעשה המופתים על צד ההשגחה כשהיה המקבל ראוי לזה. ולזה תמצא שכאשר רצה השם יתעלה להראות כבודו לבני ישראל — על צד המופת* — למשכם לעבודתו ולהרחיק אותם ממה שטעו בו קצתם בענין העגל. צוה שיקריבו תחלה קרבנות לכפר עליהם וכזה האופן יתכן להם, בהתקרבם לעבודת השם יתע', שישגיח השם יתע' בהם בזה האופן הנפלא, לישיב בלבם האמונה האמיתית. ולזה אמר "זה הדבר אשר צוה יי תעשו וירא אליכם כבוד יי".

התועלת השני הוא ברעות. והוא להעמיד אותנו על כוונת הקרבנות. ולזה האריך מזכירת אופן עשית אהרן אלו הקרבנות, כדי שיתבאר לנו שכבר עשה אותם באופן שצותה התורה, לא הפיל דבר. וזה ממה שיעיר אותנו כי הכל מכוון. ולולא זה לא הקפידה התורה בסדר המעשה בהם כמו זאת ההקפדה. עד שכבר מתו נדב ואביהוא מפני שנותם הסדור שבא בתורה בזה.

ולפי שהם נשתבשו בזה מפני שלא עמדו על הכוונה בענין הקרבנות. אם מצד קצורם אם מצד בלתי התישבם בזה. באה בזה המקום* האזהרה לכהנים משתית יין ושכר בבואם לשרת בקדש. וזה כלו ממה שיורה שמעשה הקרבנות הנזכרים בתורה מכוונים, יצטרך, לעמוד* על הכוונה ההיא, השמירה ממה שיבלבל השכל והמחשבה.

ולזאת הסיבה אמר הש"י על מיתת נדב ואביהוא "בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד" לפי מה שפירשנו¹. ומזה המקום נלמד שמעניני הקרבנות נתישר להשיג קדושת השם

69 נוסף ע"פ ג, ה. 70 וכמעט שמה שמצאנוהו — ג, ה. 1 בביאור הפרשה י, ג.

להראות כבודו... על צד המופת. בירידת האש על המזבח ואכילת העולה והחלבים. בזה המקום וכו'. ובכרמב"ן: והטעם בצוואה זו עתה שלא יתעה הכהן בשכרות היין ויבא לידי מחשבה שאינה כהוגז וימות בה כאשר עשו בניו. ועי' ויק"ר פי"ב, א. יצטרך כדי לעמוד... בהרמת ידיו. "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם". (ועי' סוטה לח, א וברש"י שם: נשיאות כפים — שיגביהו את ידיהם.)